

HED ESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 6

15. maj 1969

Et planteafstands-
forsøg

i Gedhus plantage
Påskeøsten

Ungdomsår på heden

Hedebrand
på Kongenshus

I få ord

90. årg.

Oplag: 17.600

PVC TRYKRØR
12 - 400 mm

PVC KLOAKRØR
110 - 400 mm

PVC DRÆNRØR
50 - 110 mm

PVC FALDRØR
40 - 160 mm

wavin

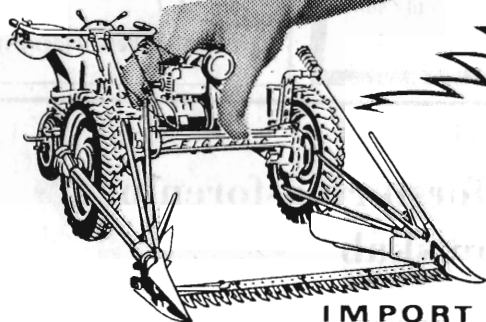
NORDISK WAVIN A.S.
SØREN FRICHSVEJ 51-53 . 8230 ÅBYHØJ
TELEFON ÅRHUS (06) 15 55 33
SJÆLLANDS LAGER: 4330 KIRKE HVALSØ
TELEFON (03-408) 217

....herlig i det grønne

NIBBI

Figaro 11

når græsset skal slås. NIBBI Figaro 11 – en kvik maskine med enorm kapacitet: 8000 m² pr. time, 4 mejbredder: 100, 110, 133 og 150 cm. Figaro er udstyret med en 11 hk topventilet 4-takt benzinmotor med 4 gear, hvoraf det ene er transportgear. Figaro kan, hvor andre gi'r op – kører sikkert og stabilt på selv ujævne skråninger.

IMPORT OG SALG:

JYLLAND

MARIUS HANSEN & SØN

Jægergårdsgade 29, Århus C, Tlf. (06) 12 22 88

FYN

GUSTAV HOLMBERG

Nyborgvej 226, Odense, Tlf. (09) 11 25 08

BST for SIBELT

HENRIK A. FOG

Lyngager 9, Kbh. Glostrup, Tlf. (01) 96 66 11

■ Deres gamle redskaber tilpasses nemt NIBBI.

■ 12 måneders garanti – incl. arbejds løn.

■ Danmarks mest effektive service.

■ Det er nemmere med NIBBI – og det er billigere.

KUPON: Kryds type - og HK-betegnelse af i rubrikken, og vi sender Dem en brochure om netop den maskine, der har Deres interesse.

HESTEKRÆFTER

TRAKTORTYPE

5 HK 11 HK

uden hjul

6 HK 14 HK

1 - 2 hjul

8 HK 32 HK

4 hjul

Motorslãm. Fejem. Plæneklip.

Navn: _____

Adr.: _____

Klip efter pilene til bladets kant

H. T.
15/5-69

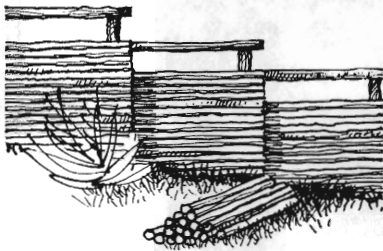
Post-
besørges
ufrankeret
(modta-
geren beta-
ler portoen)

379

NIBBI
IMPORTØRERNE
POSTBOX 125
8100 AARHUS C

Reserveret postvæsenet

FÆRDIGE RAFTEHEGN OG HEGNSMATERIALER

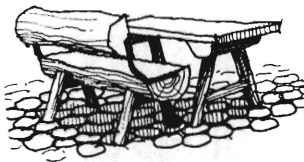

Tal med Hedeselskabet om hegn. Vi har mange forskellige typer »klar til opstilling raftehegn« + de populære EGE-HEGN, EGE-HAVEMØBLER og EGE-BROLÆGNINGSKLODSE.

Husk også Hedeselskabets TRÆKULSBRIKETER og TRÆKUL til barbecues, haveovne og grill.

H **HEDESELSKABET**
BRANDE
TLF. (07) 18 10 88

Gælder den hegn – så er det nu! Foråret er det helt rigtige tidspunkt for hegnsarbejde. Hedeselskabets hegn glider smukt og naturligt ind i omgivelserne og giver læ for planter og buske. – Som ramme om »STUEN I HAVEN« er Hedeselskabets hegn helt ideelt – det skaber lun og ugenert hygge.

Desuden har vi alle tænkelige materialer, dersom De selv ønsker at bygge Deres raftehegn. Rekvirér vore brochurer over færdige hegn, raftehegnsmaterialer og hegnstips til selvbyggere.

**ZINCK
GODTHAAB**

MODERNE HAVEREDSKABER
DER LIGGER GODT I HAANDEN

LET
OG PRAKTISK
LØVRIVE

FLADE
FJEDERSTAALS-TÆNDER
MED »BLØDE« BØJNINGER
– SKANER PLÆNEN
– GØR DET LET
AT STRYGE LØVET AF

NR. 38

Avertér i
Hedeselskabets Tidsskrift

Valg til Dansk Plantageforsikringsforenings repræsentantskab

Den 1. oktober 1969 skal der ifølge lovene finde valg sted til repræsentantskabet i følgende amter:

Nuværende repræsentant:

- Thisted (proprietær Bertel Overgaard, Outrup, Nykøbing M.)
Vejle (fiskeriejer Laurits Knudsen, Egtved)
Aabenraa (vakant)
Ribe (bankdirektør C. F. Christiansen, Brørup)
Holbæk (proprietær J. Engberg, Ourø, Holbæk)
Svendborg (gårdejer Jens P. Pedersen, Svanninge)

Forslag til valg, der må være fremsat af mindst 25 medlemmer, der tilsammen repræsenterer mindst 200 ha forsikret areal, skal være indsendt til foreningens kontor i Viborg inden 1. juni 1969. Genvalg kan finde sted.

Meddelelse om de indkomne forslag vil blive givet i Hedeselskabets Tidsskrift for juni måned.

B. Steenstrup
direktør

Hedeselskabets Tidsskrift

TIDSSKRIFT FOR GRUNDFORBEDRING OG SKOVBRUG

Nr. 6

15. maj 1969

90. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. – Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Et planteafstandsforsøg i Gedhus plantage. – Påskeøsten. – Ungdomsår på heden. Hedebrand på Kongenshus. – I få ord.

Forside: Den 8. april hærgede en hedebrand nogle hundrede td. land omkring Rabesdal i den sydlige del af Kongenshus Mindepark. (fot. has. 1969).

Et planteafstandsforsøg i Gedhus plantage

Af E. Oksbjerg, G. West-Nielsen og J. Lundberg

Iagttagelser af vækst og sundhed i rødgran, som altid har stået frit ud mod gamle spor eller bevoksningsrande (5) og en tidligere upubliceret statistisk undersøgelse af granens sundhed i forskellige egne af Jylland motiverede i 1955 anlæg af et forsøg med stor rækkeafstand i Gedhus plantage på Karupfladen.

Forsøget blev anlagt i afdeling 12 på tidligere hede, som blev skræpløjet og knivharvet i 1952, dybdepløjet med grubber (40 + 10 cm) og knivharvet i 1953. I 1955 opfuring med planteplov og grubber, hvorefter tilplantningen fandt sted om efteråret med rødgran, der i nogle parceller blev ammet af japansk lærk, i andre af bjergfyr, og endelig blev nogle parceller renholdt med traktorredskab i 10 år. Ammeplanterne blev indsat i hvert andet plantemellemrum.

Jordens reaktionstal i 1955 var 4.4, fosforsyretal (Ft) 0.5, fosfattal (Fot) 0.2 og kalital (Kt) 3.4. Lærken viser her god vækst, og gyvel i nærliggende arealer har groet nogenlunde, også uden fosfertilførsel. På forsøgsarealet fremkom der nogle få selvsåede gyvel, som dog ikke fik betydning for kulturens vækst.

Forsøgsplanen er som følger:

1	2	3	4	5	6	SPACE.
Bjergfyr	Lærk	Bjergfyr	Rensning	Lærk	Rensning	A ₂ : Dobbelt rækkeafstand (3.0×1.8 m)
12	11	10	9	8	7	A ₁ : Normal rækkeafstand (1.5×1.25 m)
Rensning	Lærk	Rensning	Bjergfyr	Lærk	Bjergfyr	

Parcelstørrelse: 40 × 75 m.

Experimental design. (For English explanation see tabel 1.)

Ved den foreløbige forsøgsopgørelse i foråret 1968 er der målt 30 rødgranhøjder i hver parcel jævnt fordelt på alle rækker undtagen grænserekkerne. Rødgranens højde opfattes som mål for effekten af vækstkårene: livsrum × amme, nemlig normalt livsrum A₁ (1.5×1.25 m) og tredobbelt livsrum A₂ (3.0×1.8 m) i kombination med vækstincitament B) Bjergfyr, L) Lærk og R) Rensning. Hvert vækstincitament B), L) og R) findes i de to parceller I og II.

Resultatet af højdemålingen fremgår af tabel 1:

Livsrum (Space)	Vækstincitament (Nurse)	Rødgranens højde i cm forår 1968. (Heights)	
		I	II
A ₁ : Normal afstand (1.5×1.25 m)	B) Bjergfyr	254	304
	L) Lærk	328	320
	R) Rensning	325	328
A ₂ : Dobbelt rækkeafstand og tredobbelt plads (3.0×1.8 m)	B) Bjergfyr	366	348
	L) Lærk	435	426
	R) Rensning	403	391
	Sum	2111	2117

Tabel 1. Height growth (cm) of Norway spruce, spaced in block A₁: 1.5×1.25 m, in block A₂: 3.0×1.8 m, and nursed in three ways, either with B) mountain pine (bjergfyr) or with L) larch (lærk) or through R) weeding (rensning). Tractor weeding is maintained during 10 years and one nursing tree is planted for every two spruces.

Behandlingsresultatet kan illustreres således ved beregning af gruppevis middeltal:

Vækstincitament (Nurse)	Livsrum (Space)		Middel (Means)	Significansgrænse LSD
	A ₁	A ₂		
Bjergfyr	279 cm	357 cm	318 cm	30 cm
Lærk	324 cm	430 cm	377 cm	
Rensning	327 cm	397 cm	362 cm	
Middel (Means)	310 cm	395 cm		

Tabel 2. Means of treatment combinations.

Måleresultatet er behandlet variansanalytisk, og for vækstforskelle fremkaldt af ammer og rensning er der beregnet en significansgrænse på 30 cm ($P > 95\%$).

KONKLUSION: Større planteafstand forøger efter 13 års vækst rødgranens højdevækst på følgende måde: Med bjergfyrrindblanding fra 279 til 357 cm, d. v. s. 78 cm, med lærkeindblanding fra 324 til 430 cm, altså 106 cm, og med rensning fra 327 til 397 cm, d. v. s. 70 cm.

Bjergfyr er den dårligste amme, lærk og rensning er — med statistisk sikkert udslag — ca. 15 % bedre og iøvrigt lige.

Den større planteafstands overlegenhed m. h. t. rødgranens højdevækst skyldes, at der her er flere store træer, altså et udtryk for en ægte forskel i højdevækst, hvilket fremgår af følgende højdefordeling, der refererer til plantetal på 1 ha:

		Rødgranens højdeklasser m:								
		0-0.9	1-1.9	2-2.9	3-3.9	4-4.9	5-5.9	6-6.9	7-7.9	Ialt
A ₁ : 1.5×1.25 m	stk.	27	533	1653	2293	800	27	0	0	5333
	%	0.5	10	31	43	15	0.5			100
A ₂ : 3.0×1.8 m	%	0	3	12	35	36	10	3	1	100
	stk.	0	56	222	648	667	185	56	18	1852

Tabel 3. Number of stems per ha distributed to height classes.

Af individer over 4 m er der ved den tætte plantning 827 stk. eller ca. 15 %, men ved vid plantning 926 stk. eller 50 %. De første tyndinger, som er unødvendige med vid plantning, vil i den tætte plantning øge den procentiske del af højere stammer, men det er usandsynligt, at der foreløbig nås samme absolutte antal af en given klasse af de største træer.

DISKUSSION. Resultaternes gyldighed er naturligvis begrænset til kulturens alder, stedets jordbund, periodens lokalklima, måske til rensningens metode og varighed, lærkens og fyrrens proveniens etc., men udslagene for livsrum og bjergfyrrens utilstrækkelighed er så store, at de har generel interesse for hedeskovbruget. Den store afstand gav en øgelse af højdevæksten de første 13 kulturår på 85 cm eller 27 %, hvilket svarer til mindst 75 % øgelse af volumen for det enkelte træ, middeltræet.

Endnu er volumenproduktionen pr. ha ikke målt, men det er usandsynligt, at blokken med den store planteafstand har haft samme m³-produktion som den tætte plantning. Imidlertid vil forskellen foreløbig bestå i en tabsgivende merproduktion af småeffekter i den tætte plantning, hvorimod den store planteafstand har givet løfte om en større værdi i kr. pr. m³ (diameter betaling) og i endnu højere grad om forrentningsniveau.

Fig. 1. Pl. 3. Rødgran plantet på stor afstand (3.0×1.8 m). Bjergfyrammer i hvert andet mellemrum. (fot. forår 68, H. S.)

Wide spaced Norway spruce nursed with Mountain pine.

At man ved valg af planteafstand må tage hensyn til voksestedets bonitet, træartens og proveniensens formsikkerhed er indlysende. Fordele og ulemper må afvejes, men forsøget i Gedhus plantage taler stærkt for en generel forøgelse af planteafstanden for rødgran i hedeområderne (2000-2500 planter pr. ha + hjælpetræer). Fordele vil være 1) besparelse i kulturudgift, 2) undgåelse af de første tabsgivende tyndinger, 3) forbedrede vækstforhold og dermed forrentningsniveau, og endelig taler meget for, at vi kan regne med 4) en forbedret sundhedstilstand med hensyn til trametes.

De foreløbig ret teoretisk prægede forestillinger, man kan gøre sig om en kvalitetsforringelse af vedmassen på grund af en mulig større knastethed og ringere afsmalning ved stor planteafstand (f.eks. 2×2 eller 2×2.5 m) samt risikoen for ufuldstændige kulturer, kan — bortset fra lokaliteter, der er særlig udsatte for en tæt græspels og frostsvidninger — ikke i almindelighed opveje de afgjorte fordele.

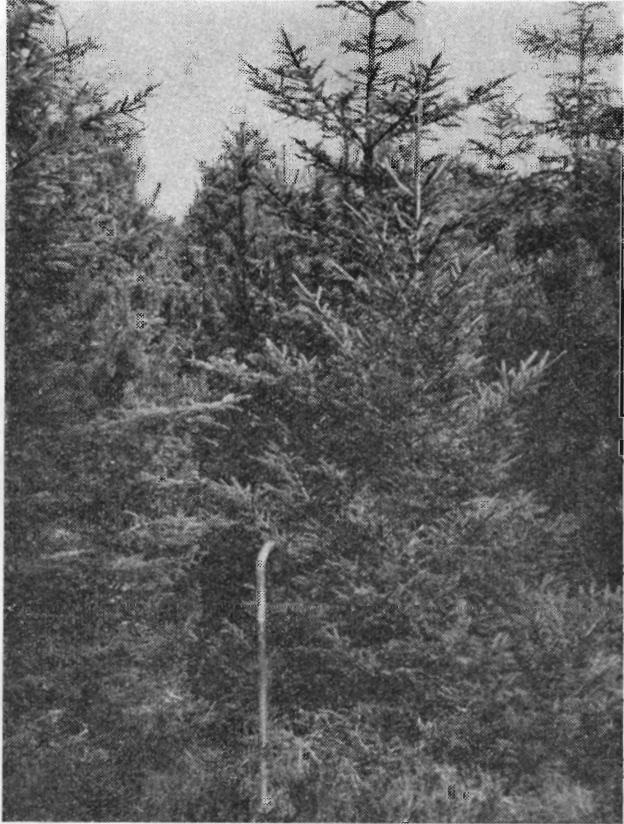
I Gedhusforsøget viser granerne på stor afstand ingen tegn på væsentlig større grovgrenethed.

Af publicerede danske forsøg over planteafstand hos rødgran findes kun et, nemlig det i 1941 på Christianssæde skovdistrikt på Lolland anlagte. Det omfatter planteafstande fra 0.5^2 til 2.5^2 (3).

Fig. 2.

Pl. 7. Rødgran
plantet på normal
afstand
(1.5×1.25 m).
Bjergfyrammer
i hvert andet
melletrum.
(fot. forår 68, H. S.)

*Normal spaced Nor-
way spruce nursed
with Mountain pine.*

Højderne er angivet med vægt efter grundflade (Loreys højde), men det kan alligevel næppe undgås, at de mange småtræer i de tætte parceller trækker nedad. Det er derfor tvivlsomt, om den konstaterede højdeforskel på 1 m mellem normal planteafstand og stor planteafstand er udtryk for en forskel i ægte højdetilvækst, sådan som Gedhusforsøget viser.

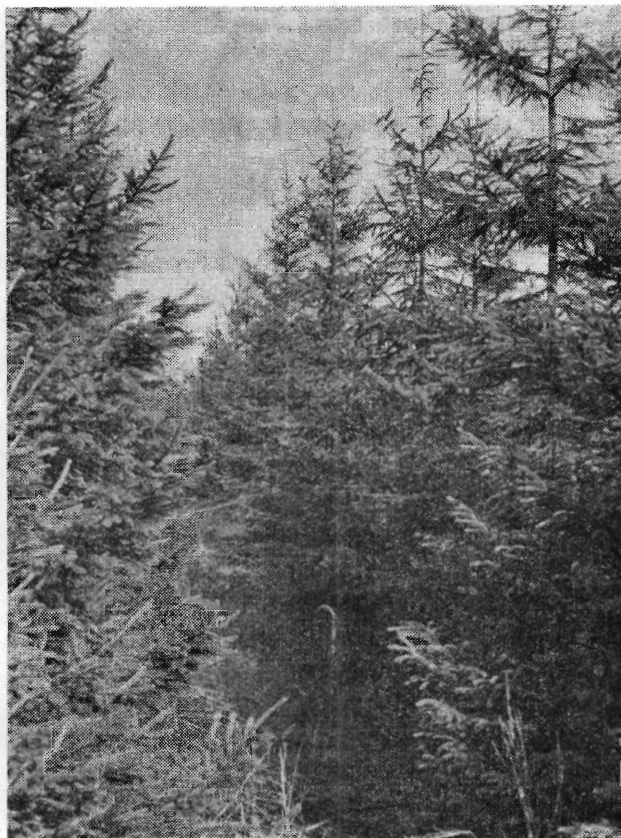
Planteafstand, vækst og sundhed er behandlet af skovrider J. E. Due i en artikel om »gyvelgranerne« på Løvenholm (1). På den lette jord, der her er tale om, fandt skovrider Due, at stor planteafstand foruden bedre sundhed gav ca. 1 grad højere bonitet og 40-50 % større diameter.

Løvrigt er emnet planteafstand indgående behandlet af J. Sjolte Jørgensen (2).

Litteratur

1. Due J. E.: Om trametes, planteafstand og hugst ved 1. generation på let jord. Dansk Skovforen. Tidsskr. 1960.
2. Jørgensen, J. Sjolte: Planteafstandens indflydelse på nåletræs vækst og

Fig. 3.
 Pl. 2. Rødgran
 plantet på stor
 afstand
 (3.0×1.8 m).
 Lærkeammerne,
 der var indsat
 i hvert andet
 mellemrum,
 er nu borthugget.
 (fot. forår 68, H. S.)

Wide spaced Norway
 spruce originally
 nursed with larch,
 now removed.

økonomi bedømt ved hjælp af litteraturundersøgelser. Kompendium 1963.

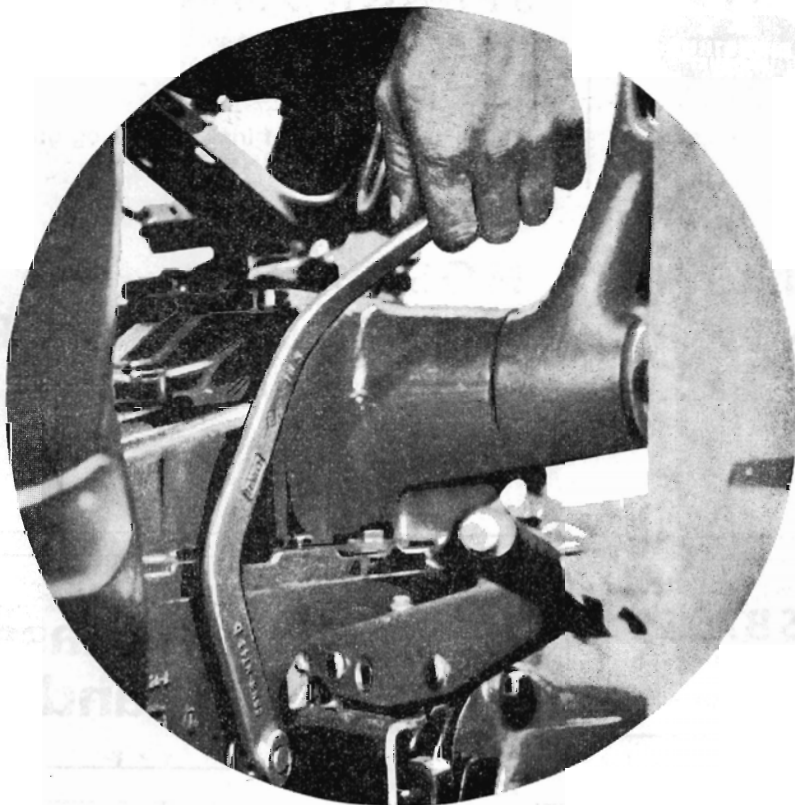
3. Kjersgård, E.: Et planteafstandsforsøg i rødgran. Forstl. Forsøgsv. Danm. bd. XXIX 1964-66.
4. Oksbjerg, E.: Planteafstand i grankulturer. Hedeselskabets Funktionærblad 1958.
5. West-Nielsen G. og E. Oksbjerg: Om rodfordærverangreb. Hedeselskabets Tidsskrift 1953-55.

SUMMARY

The experiment was established on a sand plain with heather in Central Jutland in 1955. After superficial ploughing (1952) and deep ploughing (1955), Norway spruce was planted in two blocks, each 240 × 75 m and each containing 6 plots 40 × 75 m. In block A₁ the spruces were spaced 1.5 × 1.25 m, in block A₂ 3.0 × 1.8 m.

The spruces were nursed either with pioneer species or with tractor weeding during the first 10 years. In every block 2 plots were nursed with Japanese larch (one larch for every two spruces), two

Det helt uafhængige kraftudtag er en af grundene til, at Ford i 1968 blev Danmarks største traktorleverandør.

Fuldstændigt uafhængigt kraftudtag betyder store lettelser i det daglige arbejde med kraftoverføringsdrevne maskiner. Man er helt uafhængig af koblingen, og fremkørslen forstyrres derfor ikke ved igangsætning og standsning af kraftudtaget.

Med et enkelt greb kobler man kraftudtaget til og fra, når man ønsker det - uanset om traktoren kører eller holder stille.

Som landmand ved De, hvilke store fordele dette indebærer under arbejdet med kraftoverføringsdrevne maskiner.

Lad Ford traktorforhandleren demonstrere Ford 4000 og 5000 traktorerens fuldstændigt uafhængige kraftudtag for Dem.

**TRAKTORER
MASKINER**

TRONHOLM VÆGFLISER

hvide og farvede, i 2 størrelser:
151 × 151 mm og 108 × 108 mm.

SPHAGNUM (tørvestrøelse).

LYPI

grønpiller, fremstillet af frisk lucerne og græs.

PINDSTRUP MOSEBRUG SAVVÆRK OG EMBALLAGEFABRIK

v/ JOHS. F. LA COUR - PINDSTRUP

TELEFON (06) 39 61 00 - TELEX 4272

Frøaviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

**Sparekassen
Sjælland**

I) ALLEN TRAKO

græsslåmaskinen for skove -
kanalkanter - afvandings-
arealer.

II) ALLEN-TRAKO

rotary-klipper - selvkørende.

III) ALLEN-TRAKO

plønefejmaskinen.

FRIMODT-KONNING

Pjedsted . Telf. 059 - 5 41 60

FYENS LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telefon (09) 11 46 11

Åben 9.30-12.30 og 14-16, lørdag 9.30-12.30
Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15

Lørdag lukket

Aftenspedition:

Fredag kl. 18.30-20

Fillaler:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Løgstrup

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

HUSK

at melde flytning
til postvæsenet

plots with *Pinus montana* (same supplement) and two plots were weeded.

In the wide spaced block A₂ the mean height of Norway spruces in the spring of 1968 was 395 cm, in the narrow spaced block A₁ 310 cm, the difference being 85 cm. In both blocks the plots with larch and with weeding are equal to the height growth of Norway spruce, being 51 cm (Least significant difference 30 cm, $p > 95\%$) or 15% higher than the spruces mixed with *Pinus montana*.

Thus the experiment has shown that on the lower sites of Jutland wide spaced planting, besides saving planting costs and avoidance of the first thinnings with negative return, has meant improved height growth. Furthermore, attack of *Fomes annosus* in the future is expected to be less intensive.

Påskeøsten . . .

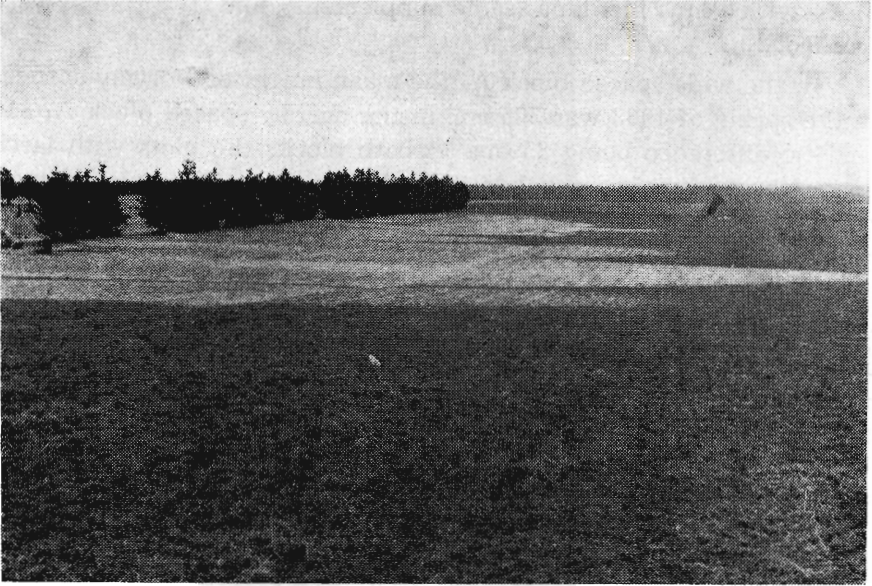
Den frygtede påskeøsten kom i år allerede i sidste halvdel af marts, hvor jorden næsten alle steder endnu var hårdtfrossen, så plov og harve ikke havde rørt ved den og derfor heller ikke havde løsnet overfladen. Det blev nok til jordfygning, men ikke nær i den grad, det kendes fra tidligere år, hvor jordbearbejdningen var begyndt, da de hårde forårsvinde satte ind.

Fygningen i 1969 har mange steder, navnlig i det vestlige Sønderjylland, hobet store sandmængder op i læ af hegn, i vejgrøfter og lignende steder, men alligevel er der kun tale om begrænsede skader. Humus og gødning er blevet hjemme.

Adskillige ældre landmænd vil erindre de mange gange, hvor østenvinden langt ind i maj måned har medført omsåning og helt anderledes kostbare efterbedringer, og næsten alle vil glæde sig over læhegnene, den lette jords helt nødvendige værn.

De gamle beretninger vil blive opfrisket, om de tider, da kornhøsten på sandjorden måtte bindes op med medbragt rughalm, fordi markens egne strå var så korte, at der ikke kunne bindes et neg med dem, og andre vil fortælle om, hvordan man, når vinterrugen og den tidligt såede grå havre stak de grønne spirer op over ageren, lod fårene afgræsse marken, så spirerne blev tvunget til at buske sig og dermed fik større evne til at holde på jorden, når stormen gik hen over den.

Det er læhegnene, der næsten har bragt disse ting i glemmebogen. Som Ferdinand Holt skrev det for mere end 40 år siden:

Ovenstående billede er fotograferet ved Skarrild efter sandfoget i sidste halvdel af marts 1969. Det er ret usædvanligt at få en så klar illustration til læhegnenes virkninger. Hvor der er huller eller åbninger i hegnet, fyger sandet videre og lejrer sig efter størrelsen af hullerne i hegnet. Hvor sandet ligger nærmest hegnet, er lævirkningen større, fordi hegnet er nogenlunde tæt. Fot. has. 69.

Der er en tyran fra vesten,
 det er stormen, det er blæsten.
 Kun eet middel mod den vi fandt —
 plant!

Eller som Madsen-Mygdal hævdede det som ung konsulent i Hjørring: »Ethvert landbrugsforedrag, om det er om planteavl eller om husdyrbrug, burde rumme en stadig gentagen bemærkning: Iøvrigt bør læhegnene være i orden.«

Og endelig som Hans Jensen, Thorungård, sagde det i 1934: Ved samme årlige arbejde pr. meter betaler læhegnene bedre for arbejdet end roerækken.

Til slut et citat af E. M. Dalgas fra 1890, som stadig er aktuel: Lad os tage fat på småplantninger og på læhegnene, de ville være en velsignelse for de enkelte og for det hele!

H. S.

Ungdomsår på heden

Rentier *Laurits Stigsen*, Skærbæk, slutter her sin beretning fra ungdomsårene og fortæller om tiden 1914-1920, da han var hjorddreng og ung karl i Himmerland, i Vendsyssel og i Sønderjylland. Tidl. afsnit er bragt i juni 1965, marts og april 1967, juni 1968 og marts 1969.

Der var på den tid mange dygtige landmænd der på egnen. Jeg tror nok, at det for en stor del skyldtes den bekendte foregangsmand, Anton Sørensen, Haubro, der ikke boede så langt derfra. Eksemplet smitter.

Anton Sørensen var ekspert i kartoffelavl, og havde begyndt at koge kartofler til svinefodring. Det var sikkert grunden til, at der næsten overalt i Himmerland blev avlet mange kartofler, og det kom mange til gode nu under krigen, da kartoflerne kunne sælges i stor stil til spisebrug. Vi lavede også selv kartoffelmel, da der var knaphed og rationering på kort sagt alle fødemidler og mange andre ting.

Jeg husker, hvor skrækkeligt det var, at arbejde om vinteren i stalden ved en lille tranlampe, selv om vi ellers ikke var for godt vant med petroleum og tællelys.

Men ellers var det en sær tid. Ikke mindst for dygtige landmænd. Der kunne ikke mere fås kunstgødning, kornet skulle afleveres. Vi havde plads til et halvhundrede svin, vi havde to. Resten af svinestierne var fyldt med kaniner.

Jeg fik 535 kr. i løn det første år, det andet, såvidt jeg husker, 650 kr. En god hest kostede 4—5.000 kr. dengang.

Det var et dejligt sted at være for tjenestefolk, ikke alene der på gården, men på hele egnen var det en skik at gøre meget for de unge.

Om vinteren var det en regel, at alle de unge kom sammen skiftevis på gårdene hver onsdag aften til højtlesning og sang med påfølgende kaffebord, desuden en gang i hver gård til ungdomsgilde. Dette førte med sig, at vi havde et godt kammeratskab og sammenhold blandt de unge uden at have nogen forening. Vi var også flere gange på udflugt om sommeren pr. cykel til skoven eller stranden, og da var det en selvfølge, at vi alle skulle med.

Det kneb ellers svært at holde cyklerne i orden til sidst under krigen, men værst var det med tøjet og særlig fodtøjet. Jeg købte et par nye støvler, — dengang brugte man jo ikke sko, — det viste sig, at de var lavet af pap. En anden gang havde jeg købt et par nye ar-

bejdsbukser. Den første gang jeg havde dem på, var jeg et ærinde oppe i byen. Da jeg stod på cyklen uden for brugsen, revnede det ene bukseben fra skridtet og helt ned. Det var en pinlig situation. Jeg bandt lidt strikke omkring benet og cyklede hjem det hurtigste, jeg kunne.

Det er efterhånden blevet min erfaring, at husbonden står sig bedst ved at behandle sine folk godt. Det står i min erindring, som det var en helt mønsterværdig ungdom der på egnen, hvilket jeg tillægger de ældres påvirkning.

I de to år jeg var i Jelstrup, var der ikke nogen af de unge, der brugte tiden til krostuebesøg, den såkaldte »karlekammertone« hørtes ikke, og der var jo ellers mange unge på gårdene dengang. Det var almindeligt med to karle, og de fleste gårde havde også to piger. På sådanne gårde har de jo knap en karl i dag og slet ingen pige.

Jeg ville på højskole. Det var også noget far havde indpodet os drenge.

Det var vel en hel tilfældighed, at jeg indmeldte mig på St. Restrup husmandsskole. Jeg blev bevilget amtsunderstøttelse, 25 kr. pr. måned så vidt jeg husker. Jeg skulle selv betale 40 kr. pr. måned.

Det blev ikke 3. november vi mødte på skolen, som det ellers var skik, men på grund af den spanske syges epedemiske hærgen var skolens åbning udsat til den 11. november. Jeg blev i min plads til denne dag og var ikke så lidt stolt over, at Chresten gav mig 50 kr. for disse dage.

Jeg vil ikke forsøge at give en udførlig beskrivelse af mit skoleophold, men at det var i høj grad tiltrængt, opdagede jeg snart, og det var ligesådan med de fleste andre godt 30 elever. Jeg havde over 20 fejl i den første halve side diktat, men gennemsnittet for alle elever var højere, skønt der dog var enkelte elever, der skrev næsten fejlfrit.

Jeg var glad ved opholdet der, men selve skoletiden blev slemt afkortet, da den spanske syge sidst i november fandt til skolen, og de fleste af eleverne efterhånden måtte have et kortere eller længere sengeleje. Jeg selv var oppe igen midt i december, men arbejdsevnen og energien kom først igen efter jul. Nogle af os lå iøvrigt til sengs endnu, da vi rejste på juleferie. En af dem, en god kammerat og prægtig karl, der forresten aldrig havde været syg før, fik vi ikke at se mere. Han var begravet inden vi igen mødte på skolen. Det var det uhyggelige ved denne epidemi, at den tog flest sunde og stærke unge mennesker. Jeg kendte et eksempel på, at den tog hele familien.

Der var dygtige lærere på skolen. Den unge landbrugslærer, der lige var kommet fra Landbohøjskolen, gik op i sine fag med en energi, der i førstningen syntes os overdrevet, og desuden holdt han sig på

afstand af os, vistnok på grund af en overdreven ængstelse for, at han ikke skulle kunne holde respekten i skolestuen. Efterhånden som vinteren gik, kom vi dog alle til at holde af ham. — Jeg ved forresten ikke, hvor han siden blev af.

Lærer Ravnholdt var en rigtig højskolemand. Han sang altid, og fik os til at synge med. Han forstod at lære os regning og dansk, og vi sad musestille, når han fortalte historie.

Der kom også forskellige til skolen for at holde et par foredrag, såsom digteren Johan Skjoldborg. Engang var der en teatercensor. — Jeg vil ikke nævne hans navn. — Jeg husker, han fortalte os, at han engang var blevet smidt ud af et stort engelsk teater. Der forekom i stykket en scene, hvor skuespilleren skulle kysse »Moder jord«. Censoren kom til at grine højt, fordi han kom til at tænke på, at hvis det nu var netop på det sted, hvor geden lige havde ladt sit vand. Han lod sig smide ud, uden at fortælle hvem han var.

Forstander Balle havde tre »kæpheste«, som han daglig red på. Den første var vel nok havebruget, vi fik grundig undervisning i frugtavl såvel som persilledyrkning og blomster. Han gik ud fra, at vi alle skulle blive husmænd, og derfor havde behov at lære alle dertil hørende bierhverv. Gymnastik satte han højt, og det var sikkert med rette. De unge karle på landet var dengang tidligt stive i lemmerne af alt for meget arbejde. Balle ledede selv gymnastikken og forstod at sætte gang i os, så det gik med liv og lyst. Hans tredie »hest« var politik. Balle var retstatsmand og luftede denne overbevisning både tidlig og silde. Vi skulle jo helst påvirkes alle. Jeg tror dog, at han begik en stor fejl der.

Vi fik atter og atter at vide, at det så helt håbløst ud for landbougdommen med det at få eget hjem. Der var ingen jord at få, fordi der ingen skat var på den. Jeg vidste dengang ikke, at der lå ca. 200.000 hektar hede urørt i Jylland.

Jeg må også omtale lidt af det, der optog os meget.

Krigen var jo slut den dag, vi mødte på skolen. Nu gik vi lysere tider i møde, nu havde nationerne da lært, hvor fåbeligt det var at bekæmpe hinanden. Nu skulle de til at tage hinanden i hånden og genopbygge det, de havde ødelagt de sidste fire år. Slagordet: »Sværdtid er endt, plovtid påny, vennetid, frændetid, grotid og gry« lød både tidligt og silde, man begyndte at danne foreningen »Aldrig mere krig«. Folkenes forbund opstod.

Jo, nu så man lige så lyst på fremtiden, som man havde gjort inden krigen begyndte. En anden ting, der blev meget drøftet, var naturligvis Sønderjyllands tilbagekomst til Danmark.

Jeg har hørt en udtalelse ved en afstemningsfest hernede engang om, at det danske folk ikke var særlig opsat på at få Sønderjylland

tilbage. Jeg imødegik denne påstand med at fortælle om en oplevelse vi elever fra Restrup havde denne vinter i Aalborg. Der var beramt et møde i Aalborg med H. P. Hanssen, Nørremølle, som taler. Balle spurgte, om vi havde lyst til at tage med til dette møde. Det ville vi alle. Vi cyklede til Aalborg og var der i god tid, heldigvis. Salen blev stuvende fuld, og det var endda den største sal, der fandtes i byen. Der stod vistnok lige så mange mennesker udenfor og råbte på friluftsmøde, men det var jo midt i vinteren. Det var umulig for taleren at skaffe sig ørenlyd, før der blev lovet, at han ville tale en gang mere den samme dag.

Det kneb for ordstyreren at holde ro. Hans P. Hanssen var jo talsmand for den deling af Slesvig, som også blev gennemført, men der var så afgjort ikke flertal for den i forsamlingen at dømme efter de tilråb, der lød fra salen, og et forfærdeligt postyr blev der, da en af H. P. Hanssens modstandere bagefter blev nægtet ordet. Nej, det var sandelig ikke den almindelige mand, der ikke ville have hele Slesvig tilbage. Men det var en oplevelse, som aldrig glemmes. Det kan nok være, at der blev diskussion hjemme på skolen bagefter.

Da foråret nærmede sig begyndte vi at søge plads. De unge af i dag kan slet ikke fatte, at det har været vanskeligt at få plads nogen- sinde.

Jeg skrev nok til 20 forskellige, der i bladene søgte folk, og hvis jeg hørte fra dem, så var det kun med besked om, at pladsen var optaget, og sådan gik det også mange af mine kammerater.

Jeg kunne ganske vist komme tilbage til Jelstrup, men jeg havde sat mig for, at nu ville jeg ud og se mig om, og det blev til, at jeg og en kammerat fik plads i Norge, men så viste det sig, at det ville tage måneder at få indrejsetilladelse. Vi var på politikontoret i Nibe og ude i Aalborg hos den norske konsul, men måtte sende afbud. Min bror fik iøvrigt tre år senere plads hos den samme mand.

Jeg kom alligevel nordpå, idet jeg fik plads i Tylstrup i Vendsyssel. Det var som enekarl hos ældre folk. Jeg husker ikke lønnen, men det var en aftale, at jeg skulle afregnes med nånedsløn, hvis de solgte gården.

Til 1. maj fik vi en »hjøve«dreng. Han skulle trække køerne ud i engene ved St. Vildmose. Jeg kan ikke lade være at fortælle, at den drengs mor var én af de rigtige. Manden fortalte mig senere, at hun, inden hun lejede drengen bort, havde spurgt grundigt ud om, hvad det var for en karl, han skulle tjene sammen med.

Jeg var glad nok for pladsen, men det var ikke Havbro-egnen. Jeg kom aldrig til at føle mig hjemme der i byen. Jeg kan måske forklare det ved et eksempel. Jeg spurgte datteren, hvorfor de ikke havde en ungdomsforening i så stor en by. »Nej, for så skulle der da

mindst være tre,« sagde hun. Sådan en standsforskel var jeg ikke vant til.

Jeg havde en oplevelse dette forår, som beboerne deroppe var kendt med, og som det sikkert var sidste gang de så.

»Nu er der ild i Vildmosen igen,« blev der sagt en dag, og vi så nogle røgskyer ude i vest. Men aldrig havde jeg troet, at det kunne udarte sig til et så storslået skuespil, som jeg blev vidne til i de følgende dage. Jeg husker ikke, hvor mange dage eller uger det brændte i mosen dette år, men det var i hvert fald i en længere tid. I begge pinsedagene var vinden i vest, så hele Tylstrup by og omegn var mørkelagt af røg, men om aftenen i stille vejr eller med østlig vind kunne branden blive et syn, som ikke mere kendes i Danmark. Det så ud som om flammerne slog helt op i skyerne på den mange kilometer lange brandstribe.

Ja, Vildmosens historie kender jo de fleste. Den skal jeg ikke beskrive her, men jeg er glad for, at jeg så den i sin uberørthed, hvilket jeg gjorde en søndag denne sommer i 1919. — Det var jo først i tyverne, at man begyndte at afvande og kultivere St. Vildmose.

Jeg fik først lejlighed til at gense mosen i 1960. Da kørte jeg ad fine asfaltveje fra Aabybro gennem mosen til Tylstrup. Det var ejendommeligt at se græs og korn, bygninger og træer på den før så øde og uendelige flade, men et monument for dansk foretagsomhed er det.

Men ellers gik tiden godt deroppe. Jeg var til folkefest, der hvert år holdtes på Tise bakker lige nord for Vildmosen. Der blev talt af en mig ukendt sønderjyde og af forfatteren Jens Thise. Jeg fik vist også denne dag et skub henedad til Sønderjylland.

En søndag besøgte jeg min faster i Sønderholm, og der sad min kusines kæreste og fortalte, at hans bror havde fået plads som bestyrer på en gård i Sønderjylland. Jeg sagde straks, om han ikke troede, at jeg kunne komme ned at tjene hos ham. Jeg ville gerne til Sønderjylland. Og virkelig en dag kom der brev fra Peter Møller, Bjørnkær, om jeg ville komme derned til november, men nu ville skæbnen lige, at jeg havde ladet mig leje til en bestyrerplads også der i Tylstrup for næste år. Men jeg kom dog alligevel til Sønderjylland førend jeg havde regnet med, for manden, jeg tjente hos, solgte gården sidst i august, og skulle flytte til 1. september, hvilket jeg skrev til Møller, og et par dage før den 1. fik jeg brev fra ham om at komme straks. Det tog tid med brevveksling dengang. Alle breve, der skulle passere grænsen, blev åbnet og læst af den tyske censur, der var altså ikke tid til at skrive igen, men bare se at komme afsted. Det var nu ikke så ligetil. Først skulle jeg på politikontoret i Nr. Sundby og få skrevet pas, hvilket kunne lade sig gøre, fordi jeg havde tjenestedygtigheds-pas fra militæret. Jeg skulle desuden også til den tyske konsul i Kol-

ding, hvorfor jeg rejste fra Nr. Sundby med aftentoget og ankom til Kolding ved 3—4-tiden om natten. Jeg undrede mig over alle de mennesker, der ligesom jeg, blev i banegårdens ventesal. En portør eller lignende var bl. a. inde for at vise en landevejsbisse ud, men vi andre sagde han ikke noget til. Jeg gik i god tid ud på Fredericiavej og fandt konsulens villa, men der var først kontortid kl. 9, så jeg kunne nok nå toget kl. 11, mente jeg da. Jeg kom i snak med en ung mand, der var tysker, men var flygtet til Danmark under krigen. Nu skulle han mødes med sin familie i Hamborg for at rejse til Canada. Vi kom ordentlig i snak, alt imedens at han ville hen og købe cigaretter, vi havde jo tid nok.

Da vi kom tilbage til konsulen ved 8.30-tiden stod der flere hundrede mennesker uden for døren. Jeg fik mit pas stemplet ved 12-tiden, men da var mit tog gået forlængst. Jeg fik opspurgt en højskolekammerat, som tjente i en planteskole uden for Kolding. Ham besøgte jeg og rejste først fra Kolding hen på eftermiddagen, men jeg skulle opleve endnu flere interessante ting den dag.

Jeg sad ene i en kupé fra Bramminge til Ribe, men så fik jeg også selskab til grænsen, må jeg sige. I Ribe blev toget stormet, så ikke halvdelen fik siddepladser. Alle havde de pakker og petroleumsdunke med. Jeg fik at vide, at det var den daglige invasion fra Sønderjylland til Ribe efter fødevarer og andet, som ikke mere kunne fås dernede. Jeg havde sendt min cykle som rejsegods til Vedsted, som grænsestationen dengang hed på dansk side. Den fik jeg fat i og kom let nok igennem tolden ude ved landevejen og nåede lige at komme foran den store invasion igennem det tyske toldkontor inde på banegården.

Jeg cyklede så ad landevejen til Skærbæk til. Mit første indtryk af Sønderjylland skal jeg senere prøve at beskrive. — Da jeg med min oppakning på cyklen nærmede mig Skærbæk, mødte jeg en del gående unge mennesker. Jeg ville prøve at spørge dem om vej, men var lidt betænkelig om de nu kun talte tysk. Men det gik godt. De kunne forstå mig, da jeg igen satte mig på cyklen hørte jeg en af dem sige til de andre: »Han kunne da nok snakke noget dansk!« Det var vist mit himmerlandske, der lød lidt aparte for dem. Møller havde skrevet, at gården var på 300 tønder land, så jeg forestillede mig en herregård, som jeg havde set af denne størrelse i Himmerland med høje træer langs vejen op til en herskabelig hovedbygning.

Da jeg havde spurgt mig for i Gasse og skulle dreje fra landevejen, og der endnu var 3 km til »Bjørnkær«, blev jeg ikke så lidt forbavset over, at der ikke engang var en cyklesti, men kun nogle dybe hjulspor til vej, så jeg måtte trække cyklen resten af vejen.

Da jeg endelig fandt ud til den gamle vinkelbygning, man kaldte »Bjørnkær«, var jeg sikker på, at jeg var kommen helt forkert i byen,

men ikke desto mindre viste det sig at være rigtig nok, men jeg måtte jo ændre min forestilling om gården.

Jeg har i en artikel i Hedeselskabets tidsskrift for den 20. april 1953 givet en redegørelse for opdyrkningselskabet »Bjørnkær«s historie, så den vil jeg ikke her nærmere omtale.

Den, der ikke har set Sønderjylland dengang, og kun kender landsdelen, som den ser ud i dag, kan umulig forestille sig som det så ud lige efter krigen, forsømt på alle områder. Både bygninger, marker og veje bar præg af, at næsten alle voksne mænd havde været med i krigen i fire år. Desuden var det tydeligt at se, at Sønderjylland ikke havde været med i den rivende fremgang, der var sket i Danmark siden århundredskiftet med nybygninger og plantning. Her på vesteregnen fandtes ikke et læbælte eller anden plantning. Dræning og afvanding var så godt som ukendt, kort sagt, det var et udpint og forarmet Sønderjylland, der nu håbede på bedre tider under Danmark, og 6.000 af dets kraftigste folk var faldet i krigen, og hvor mange invalider var der ikke? Det var ikke underligt, at jeg fik lyst til at komme hened og være med i genopbygningen.

Det sagde jeg også til Møller, da jeg måtte rejse til Vendsyssel igen til 1. november.

Jeg må lige fortælle om min rejse tilbage igen. Jeg cyklede fra »Bjørnkær« en søndag morgen til Hvidding, — der kørte ingen tog om søndagen på de så medtagne jernbaner dengang —, om det gjaldt over hele Tyskland ved jeg ikke, men her havde banepersonalet fri hver søndag.

Jeg kom til det tyske toldsted inden personalet var kommet på benene. Da jeg endelig slap igennem, skulle toget lige til at køre fra Vedsted, så stationsforstanderen ville kun give mig billet til Ribe, og da jeg kom ud til portøren, kunne jeg derfor heller ikke få cyklen med længere. Da vi kom til Ribe sprang jeg hurtigt ud og fik billet til Bramminge, der var ikke tid til andet, men tro mig om jeg kunne hindre portøren i at læsse cyklen af toget. Jeg henvendte mig til forstanderen, der kom og vinkede afgang, men uden resultat. »Toget kører!« sagde han, og vinkede med flaget. Jeg stod rasende og så toget køre, og måtte endda høre på, at de inde på kontoret morede sig over mit uheld, da jeg kom hen til billethullet og forlangte billetten godtgjort. Den slags optræden var på den tid ikke ualmindelig på de danske statsbaner.

En venlig portør mente, at jeg ved at cykle hurtigt kunne nå toget i Bramminge og så rejse over Grindsted og Herning, hvilket også lykkedes trods regn og blæst. I toget kom jeg til at være nogle russere behjælpelige med at finde til Bækkelund ved Viborg. Det var russiske krigsfanger, der endnu ikke var nået hjem, og nu skulle til opsam-

lingslejren i Hald, der under krigen havde været interneringslejr for fremmede soldater.

Jeg kom til Aars med samme tog, som hvis jeg havde rejst over Fredericia, og havde et par dage at besøge familie i, inden jeg skulle i plads i Vendsyssel.

Jeg har før fortalt, at jeg aldrig kom til at føle mig hjemme deroppe. Det gjaldt i høj grad også for denne plads. Jeg skulle have den kæmpeløn af 1.100 kr. og en $\frac{1}{2}$ tønde land at dyrke, hvilket også indbragte mig omtrent 200 kr. ved at avle kartofler og hvidkål i denne jord.

Hvis det ikke havde været min natur imod at stå med hatten i hånden og bukke for herskabet til enhver tid, så kunne jeg måske have fundet mig tilfreds deroppe, men det ville jeg ikke, og så kunne jeg mærke, at de ikke syntes om mig.

Der var på denne tid endnu storproduktion af tørv fra Vildmosen. De blev lagt i store stakke inde omkring ved Tylstrup om sommeren for så at blive ladet i banevogn om vinteren og sendt til Aalborg. Vi havde også en hel del stakke på vores jord. Om foråret kunne vi se hvilke tørv, der var solgt efter vægt. Der var forsvundet en hel plovfure jord, hvor stakken havde ligget. Jeg var selv med til at køre tørv til banevogn fra sådanne stakke, da skulle vi helst tage tørv fra begge ender af stakken for at få så mange våde tørv med som muligt. De vejede godt. Det var vel en følge af den moral, der var opstået under krigen.

Der boede en gårdmand der tæt ved, som også bar sin hat højt. Han ville helst kaldes proprietær. Jeg fik hans søn at tjene nogle år senere, da jeg var bestyrer på »Bjørnkær«, og havde averteret efter en karl i Aalborg Amtstidende. Sønnen var da rejst hjemmefra, fordi han ingen løn kunne få af faderen. — Ja, højhed står for fald.

Hedebrand på Kongenshus

En storalarm efter hjælp hindrede større skader

Den 8. april ved 16-tiden opstod en hedebrand i den sydlige del af Kongenshus Mindepark. For en svag vind fra sydøst bredte ilden sig ud fra landevejen mellem Grønhøj og Høgild i en vifte mod nord og vest. Det var ganske tydeligt, at det var en cigaretstump eller en tændstik, der, kastet ud fra et bilvindue, havde forårsaget ildens opståen. Gerningsmanden vil næppe kunne findes.

I løbet af en lille halv times tid havde ilden bredt sig så stærkt,

Ukrudt

REKVIRER
BROCHURE

i forstplanteskoler bekæmpes med **GEIGY UKRUDTSMIDDEL**

Priklebede med rodfæstede planter af rødgran, hvidgran, ædelgran, nordmannsgran, sitkagran, nobilis, douglasgran, østrigsk fyr, skovfyr, murrayanafyr, eg og bøg samt frøbede med eg og bøg kan behandles med GEIGY UKRUDTSMIDDEL.

Der anvendes 2 kg pr. ha på svær jord og 1 kg pr. ha på let jord, og behandlingen foretages bedst før ukrudtets fremkomst eller på nøgen, helst fugtig jord. Virkningen holder sig i flere måneder.

Stoffet ophobes ikke i jorden, men nedbrydes indenfor samme sæson ved tidlig tilførsel.

KEMISK VÆRK KØGE A/S

OVERGADEN NEDEN VANDET 39, 1414 KBHVN. K - KONSULENTVEJLEDNING (01) 27 AS 4300

AKTIESELSKABET

NORDISK BRANDFORSIKRING

ALLE ARTER FORSIKRINGER

Grønningen 25 ★ København

„LYNGBY“ GRAVESKOVL

Nr. 1 K 255×345 mm

Nr. 2 K 240×330 mm

Det rette værktøj –
– gør arbejdet let!

D. S. I. skovle er fremstillet af fineste stål og forsynet med fint slebne skafter af prima asketræ.

DANSK STAAL INDUSTRI A/S af 1933

Kongens Lyngby - Telefon 87 04 10

A/s De forenede Teglværker

EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

DREAN-RØR

TARKETT P.V.C.-RØR
BRAGE
MICHELSEN

DREAN-RØR MED "VORTER" FRA TARKETT

TARKETT P.V.C.-rør er en revolutionerende nyskabelse og har allerede vundet stærk udbredelse. TARKETT P.V.C.-dræn-rør er fremstillet i slagfast, frostsikker, hård P.V.C. Dræn-rørene har 17 cm² vandindtagningsareal på 1000 slidser, fordelt over 250 "vorter" pr. løbende m. TARKETT er korrugeret og har derfor stor modstandskraft over for tryk. Den fleksible konstruktion giver funktionssikre ledninger under de vanskelige forhold.

TARKETT P.V.C.-rør leveres i ruller. Længde pr. rulle, diameter og vægt er anført her:

YDRE DIAMETER mm	LÆNGDE/RULLE m	VÆGT/RULLE kg
50 (2")	300	53
90 (3")	150	63
110 (4")	100	55
160 (6")	50	60

TARKETT P.V.C.-RØR EN GROS - SNEBÆRVEJ 11 - HØJBJERG - TELEFON AARHUS 06 - 2710 44

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering Brøndrør

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:
Mandag, tirsdag
og onsdag 10-16
torsdag og fredag 10-17,30

100 % SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED

HAGL

Tal med nærmeste
distriktsforstander
eller hovedkontoret

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse – og bør tegnes i de jyske landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem reassurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Haglskadeforsikringsforeningen for Jylland G/S

Sct. Clemens Torv 9 - AARHUS - Telefon (06) 12 12 84

Generationsens tillid ...

... det bedste fundament
for en moderne bank

DEN DANSKE PROVINSBANK

AARHUS . ODENSE . AALBORG . KØBENHAVN

På foranledning af politibetjent Andersen, Hald Ege, kom en flok store skoledrenge i gang med, ved hjælp af afbrækkede bjergfyrgrene, at slukke ilden på kanten af Rabesdal, hvor ilden faretruende nærmede sig et større område med tørt græs, der førte lige ind til Mindeparkens plantage. Fot. has. 1969.

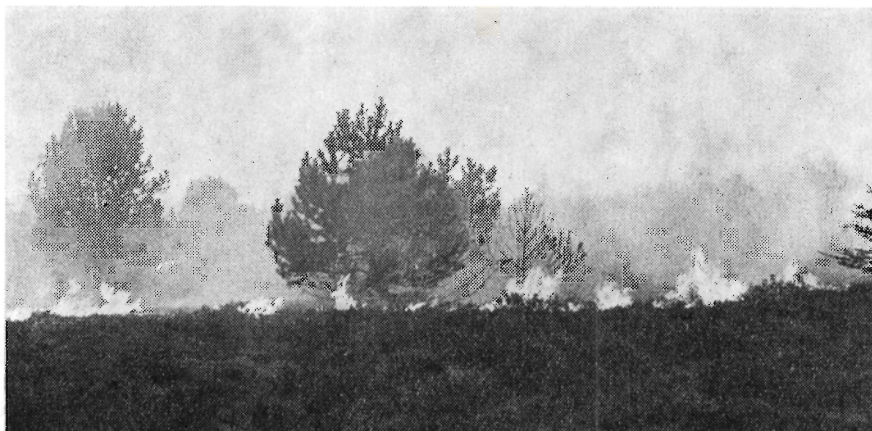
at der blev slået stor alarm. Viborg og Skive brandvæsen, Karup flyvestations brandkorps og lidt senere C.F.-kolonnen fra Herning mødte med største beredskab. Ved femtiden kunne røgskyerne ses i ca. 25 kilometers afstand, men heldigvis lagde vinden sig efterhånden helt, så flammerne kun rykkede langsomt frem og heldigvis med en stærk drejning langs kanten af Rabesdal mod vest, hvorved den værste fare for, at den skulle gå nord på mod Resenvejen og den 63 ha store Kongenshus-plantage, kunne ses at være overstået.

Det lykkedes derefter det store hjælpemandskab, hvortil lokale folk i stort tal havde sluttet sig, at begrænse ilden, så man ved 18-tiden havde herredømmet over dens videre udbredelse. Med nogle traktorer blev der pløjet for langs vejen vest for Kongenshus plantage og syd for Resen-Grønhøj-vejen, og på den måde sikredes det, at et pludseligt vindskifte med stærkere vind ikke kunne sende ilden videre frem.

En af årsagerne til, at branden ikke blev nogen katastrofe, skyldes årstiden. Det blev en topbrand, idet ilden ikke kunne få tag i den frostbundne og overfladefugtige lyngtørv.

For ti år siden, da der i 1959 brændte ca. 750 ha i den nordlige del af Kongenshus omkring Mindedalen og vest og syd for den, var det i juni måned og så tørt, at lyngtørven næsten overalt brændte med. Det var det, der forårsagede, at skjulte gløder kunne blusse op hundreder af steder ved solopgang de følgende dage.

I år døde gløderne ud i den fugtige bund, så selv om der gik

Et par timer efter brandens opståen havde vinden lagt sig, så ilden da kun bredte sig langsomt, fordi bundvegetationen stadig var tøbrudsvåd. Fot. has. 69.

brandvagt over hele terrænet den følgende nat, kunne vagterne tage det med ro. Der blev ingen genoplussen.

I alt brændte der 250-300 tdr. land hede tilhørende Kongenshus, og antagelig 100-150 tdr. land tilhørende forskellige naboer. En lille naboplantage fik kanterne svedet og et, da disse linier skrives, ikke opmålt areal med nåletræ delvis ødelagt, men alt i alt skete der ikke økonomisk skade af større betydning.

Der er formentlig heller ikke sket større skade på fuglevildtet, idet urfuglene endnu ikke var begyndt at ruge. H. S.

I få ord ...

Thy Have- og Plantningsforenings mangeårige formand, gårdejer *Poul Pedersen*, Smerup, har på grund af alder ikke ønsket at fortsætte og har på generalforsamlingen i Thisted nedlagt sit hverv. Som hans afløser som medlem af bestyrelsen valgtes *Karl Meldgaard*, Styvel. Som formand nyvalgtes gårdejer *Cristoffer Lyngsø*, Østergård, Gettrup.

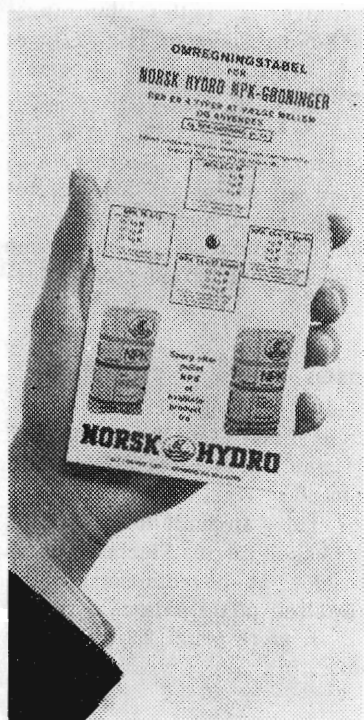

Plantningsforeningernes årsmøde

De samvirkende danske Plantningsforeningers årsmøde afholdes i år i Grindsted den 30. maj. For første gang kommer årsmødet kun til at strække sig over én dag, således at udflugten finder sted samme eftermiddag.

Tønder m. fl. Amters Plantningsforeninger udleverede i 1968 48.000 nåletræer og 83.000 løvtræer til 263 modtagere. Det er den laveste udlevering i de 47 år, foreningen har eksisteret. Det er de nye regler for anvendelse af statstilskudet, der nu har slået igennem, hvorefter der ikke kan medtages tilskud til juletræskulturer, plantninger om sommerhuse, kolonihaver og lignende.

Norsk Hydro har, som hosstående billede viser, lavet en fiks omregningstabel, så en forbruger hurtigt kan dreje sig til, hvilken af de fire N. P. K.-gødninger han ønsker at anvende, når han kan gå ud fra behov for en bestemt mængde kvælstof, eller modsat ønsker at vide, hvad han får, når han køber en bestemt mængde N. P. K.-gødning.

Landbrugsårbogen 1969,

den 70. udgave af »Landøkonomisk Årbog«, men i ny og moderne skikkelse, foreligger nu på Landhusholdningsselskabets Forlag. Værket er enestående i sin art og gennem sin lange eksistens velkendt og indarbejdet. Den »grønne bog« er ganske enkelt *bogen*, rådgiveren og vejlederen for alle med tilknytning til dansk landbrug, som søger svar på vigtige spørgsmål med relation til landbrugets institutioner, faglige og økonomiske organisationer.

Det omfattende materiale, der årligt ajourføres ved direkte kontakt med de optagne institutioner og organisationer, er klart og overskueligt disponeret i 13 hovedgrupper, og indenfor for hvilke hvert fag eller hvert emne er færdigbehandlet. Alle adresser er i den nye udgave forsynet med postnumre, og bogen er gjort tilgængelig og let at arbejde med ved de særdeles omfattende registre. Bogen udgives med støtte fra Landbrugsministeriet.

Grindsted Omegns Kalk og Stilbjærg Mergelselskab har skænket 1000 kr. af et ved spredning af kalk og mergel oparbejdet overskud til fordel for videreførelse af læplantningsarbejdet på egnen.

Siden Sdr. Hygum Sogns Læplantningsudvalg oprettedes i 1952, er der inden for laugets område plantet 85 km læhegn og 44 ha småplantninger, eller ialt 372.200 planter.

Teknologisk Institut har udsendt en for de to virksomheder i København og i Århus fælles brochure om de kursus, der i 1969 arrangeres af instituttets afdeling for arbejdsledelse.

Formanden for Landbo- og Husmandsforeningernes fælles plantningsudvalg i Bølling-Nørreherred, gårdejer *Christen Bonde*, Foersom, har skabt et godt og aktuelt slagord til de nye ideer om læplantning. »De lårkorte gamle granhegn skal afløses af løvtræ«, siger han.

Nedlægningen af de mange landbrugsejendomme i Norge og Sverige inden for de store skovdistrikter har bl. a. ført med sig, at der er opstået bedre ernæringsforhold for rådyrstammerne — og dermed en meget mærkbar forøgelse af bestanden. Umiddelbart efter år 1800 var den skandinaviske rådyrstamme næsten udryddet, medens den nu findes overalt — selv helt op nord for polar-cirklen.

Landvinding er ikke et grimt ord syd for grænsen

I de forløbne år, siden det tyske »Program Nord« startede, er der i alt anvendt 966 millioner DM, væsentligt med aktiviteten knyttet til foretagender i Syd-Tønder amt og den vestlige del af Flensborg amt. Det er Slesvig-Holstensk Landvindings- og Kultiveringsselskab, hjemmehørende i Kiel, der er det egentlige juridiske og økonomiske moderselskab. I 1968 er der anvendt 70,5 mill. DM, men virksomheden inden for »Program Nord« trækker nu ifl. Flensborg Avis mod syd, så det bliver i Ejder-Treene-Sorge-området, at hovedindsatsen kan ventes koncentreret i de nærmeste år. Gennemførelsen af de påtænkte planer vil vare yderligere 15 år, og til den tid vil der i alt være brugt 2,2 milliarder DM. I 1969 vil der blive brugt 78,8 millioner DM.

I Sverige forberedes i dagene den 7.-13. septbr. 1969 et internationalt skovforsker møde, og i tilslutning dertil vil det svenske institut for skovteknik gennemføre en maskindemonstration i Garpenberg den 9.-11. septbr. Man regner med, at der vil deltage ca. 100 udenlandske repræsentanter for Den internationale Union af Skovforsknings-Institutter (JUFRO). Maskindemonstrationen skal særligt tage sigte på den specielle makskinteknik, der kan være tale om at anvende ved de forskellige udhugstmetoder og systemer for hugst.

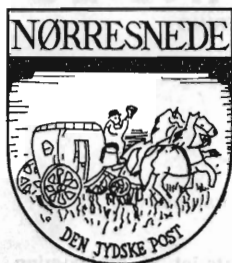

Finsk landbrug kontra landbrugsstøtten

Den finske regering har fremsat et lovforslag om at yde en erstatning for landbrugsjord, der tages ud af produktionen. Der foreslås et beløb svarende til ca. 450 kr. pr. ha, men maksimalt for et enkelt brugs vedkommende ca. 6400 kr. Motiveringen er, at den finske stat har beregnet, at der i øjeblikket ydes ca. 800 kr. om året i eksportstøtte pr. ha for landbrugsprodukter. Man håber på i løbet af 2 år at kunne nedbringe det producerende landbrugsareal med ca. 100.000 ha.

Norske kapitalinteresser er i færd med at opbygge en sulfatcellulose-fabrik i Brasilien, baseret på løvtræ-arterne eucalyptus og akasie. Disse hurtigtvoksende træer producerer flere gange så megen masse pr. år som almindelig rødgran. Den nye virksomhed vil selv levere ca. 40 procent af råmaterialet. Der er allerede plantet eucalyptus på ca. 1600 ha, som man regner med at bruge i fabrikken i en alder af 7-10 år, hvorefter roden vil skyde igen. Dette kan gøres 4-5 gange. De 60 % af materialet skal leveres fra ca. 5000 dyrkere af *acasia nigra*. Gennemsnitsejendommen er på 19 ha. Akasien dør i 12-års alderen, så alle akasie-bevoksninger er registreret, for at hugsten kan sikres at ske på det rette tidspunkt. Fabrikkenes kapacitet vil blive 160.000 tont sulfat-cellulose pr. år.

NR. SNEDE BETON- og CEMENTVAREFABRIK

▲ nr. 192 K. (K betyder frivillig kontinuerlig kontrol).

Alt i betonvarer!

Specialitet: GT rør, 1 m og 2 m længder.

STORT UDVALG I LANDBRUGSRØR m. og u. FALS

Bygge- og fundablokke samt havefliser

*Udlejning af: Gravemaskiner, dozere, rendegravere,
byggekraner m. m.*

TELF. 77 10 93

Lørdag LUKKET

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg

Tlf. 12 01 01

Tlf. 13 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

FRØCONTORET
KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

FRØAVL
FRØHANDEL

Den almindelige Brandforsikring

før Landbøgninger, opretter ved kongelig Anordning
af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:

STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.

C.: 1100

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD

Tlf. (052) 4 47 11

CLOC

VANDINGSANLÆG

OMGAENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærsbro (076 - 5 91 11) 14
FORLANG TILBUD Fører kun Δ mærkede varer
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

Omhyggeligt behandlede skovplanter

i værdifulde provenienser

DANPLANEX
PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Carlo Mortensen

VIBORG

Bogtryk, offset
& kartonnage
Telf. 06 - 62 03 55

J. C. Halvorsen & Sønner

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Telf. (06) 14 59 99

ALT I CEMENT **VARER**

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniørnormer.
Hurtig levering — reel
bejning.

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**
• Telefon 21 •

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. — Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«
TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldetr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 07 32 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 07 17 12 14

A/S N. SKYTTE

Bjerringbro Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938
Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærso

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærso (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT $\frac{1}{2}$
8920 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. Telefon Viborg (06) 62 13 30

AALBORG
AKVAVIT

Masser af nyt

DAVID BROWN NYT er altid godt nyt!
Alle modeller er blevet forsynet med
en lang række nye specifikationer i
topklasse. For Dem betyder det endnu
bedre teknik, komfort, sikkerhed og

økonomi! Sammenhold nyhederne og
de kendte specifikationer - lad her-
efter DB-forhandleren give DEM det
bedste tilbud!

Nyt på DAVID BROWN 880

Brændstofmåler

Nu sikker kontrol med
brændstofmængden.

Nyt hydraulikfilter/kontrollampe

Nu endnu bedre beskyttelse
af hydrauliksystemet.

Fodgas

Nu endnu bedre kontrol ved vejførelse.

Sikkerhedsstart

Nu indbygget startkontrol
i koblingspedalen.

Nyt luksusførersæde

Hydraulisk affjedret og monteret med
støjfri nylonruller. Luxussædet er
indstilleligt efter traktorførers vægt,
højde og benlængde.

Ny sikkerhedsbøjle og beklædning

Den nye konstruktion giver endnu
bedre plads for på- og afstigning.
Beklædningen har nu to store sideruder
foran og et nyt fastmonteret tag
med skydelem.

Nyt på DAVID BROWN 990

Større kørehastighed

Nu 29,9 km/t. ved
2300 motoromdrejninger.

Brændstofmåler

Nu sikker kontrol med
brændstofmængden.

Nyt hydraulikfilter/kontrollampe

Nu endnu bedre beskyttelse
af hydrauliksystemet.

Fodgas

Nu endnu bedre kontrol ved vejførelse.

Sikkerhedsstart

Nu indbygget startkontrol
i koblingspedalen.

Nyt trækermeslag

Nu kraftig gaffelmontering.

Nyt slingrekæde-ophæng

Nu indstillelig i 3 forskellige længder.

Nyt luksusførersæde

Hydraulisk affjedret og monteret med
støjfri nylonruller. Luxussædet er
indstilleligt efter traktorførers vægt,
højde og benlængde.

Ny sikkerhedsbøjle og beklædning

Den nye konstruktion giver endnu
bedre plads for på- og afstigning.
Beklædningen har nu to store sideruder
foran og et nyt fastmonteret tag
med skydelem.

Nyt på DAVID BROWN 1200

Flere HK på motoren

Nu 73 HK (DIN)

Flere HK på kraftudtaget

Nu 65 HK ved 2300 motoromdrejninger
og 57 HK ved 1800 motoromdrejninger (540
omdrejninger på kraftudtaget).

Større ydæвне på hydraulikken

Standardpumpe:
Nu 33,0 ltr./min. ved 2300 motoromdrejninger,
og 25,6 ltr./min. ved 1800 motoromdrejninger.

Større bremseeffekt

Nu 90 mm bredde på belægningen.

Nyt slingrekæde-ophæng

Nu indstillelig i 3 forskellige længder.

DAVID BROWN TRAKTOR A/S
4000 Roskilde,
Tlf. (03) *35 54 50

NYT
Flere HK på 1200-motoren

NYT
Slingrekæde-
ophæng

NYT
Fodgas

NYT
Luxusførersæde

NYT
Førerhus

NYT
Brændstofmåler

DAVID BROWN 1200 73 HK (DIN)
DAVID BROWN 990 56 HK (DIN)
DAVID BROWN 880 47 HK (DIN)

DAVID BROWN NYT - er godt nyt!